

Charlemagne, fondateur d'un empire chrétien d'Occident

Les descendants de Clovis s'affaiblirent; à partir du VIIe siècle, ils ne furent plus rois que de nom. Ce furent les rois fainéants qui laissaient le pouvoir aux mains d'un fonctionnaire appelé le maire du palais.

Cependant, le véritable héritage que Clovis avait laissé était trop solide pour être détruit par la paresse de ses descendants. Un des maires du palais, Charles Martel, fut le premier à combattre efficacement les Arabes musulmans venus d'Espagne et qu'il défit à Poitiers en 732.

Son fils, Pépin le Bref, mit fin à la royauté apparente des Mérovingiens. Avec le consentement du Pape, auquel il donna les territoires devenus les États Pontificaux, il prit le titre de « roi par la grâce de Dieu » (751).

Pépin eut deux fils, Charles et Carloman, qui gouvernèrent ensemble le royaume pendant trois ans. A la mort de son frère (771), Charles, appelé par la suite Charlemagne (Charles le Grand), devint le seul roi de tous les Francs. Il fut la figure la plus marquante du début du Moyen Âge.

Une grande partie de son règne fut consacrée à combattre trois ennemis principaux : les Musulmans établis jusqu'en Espagne et au Portugal, les puissants Saxons qui étaient encore païens, et les Lombards qui avaient envahi les domaines pontificaux.

Le fait culminant de la lutte contre les Musulmans fut la bataille de Roncevaux. L'arrière-garde des Francs, commandée par Roland, duc de Bretagne, fut écrasée par les Basques. Cet

événement fit une impression considérable sur Charlemagne et sur son époque. Il devint le sujet d'un poème épique appelé « Chanson de Roland ».

Charlemagne lutta longtemps contre les Saxons. Mais quand leur chef Witikind, captif, accepta le baptême, ils suivirent son exemple.

En 774, Charlemagne défit les Lombards qui menaçaient Rome. Charlemagne fut alors maître d'un empire immense, rappelant l'empire romain par son étendue. En l'an 800, il reçut des mains du pape Léon III la couronne impériale. L'alliance entre le pouvoir temporel et le pouvoir spirituel fut ainsi affirmée d'une façon visible.

Charlemagne s'établit à Aix-la-Chapelle. Il créa les *Missi dominici* ou inspecteurs généraux chargés d'effectuer à l'improviste le contrôle des provinces.

Bien que n'ayant reçu lui-même aucune instruction, Charlemagne contribua fortement à relever les arts et les lettres. Il fit bâtir des écoles et voulut que la chapelle de son palais fût un exemple d'architecture religieuse.

En 843, l'empire de Charlemagne fut divisé entre ses trois petits-fils : Lothaire obtint la partie centrale; Charles le Chauve, la partie occidentale, et Louis le Germanique, la partie orientale.

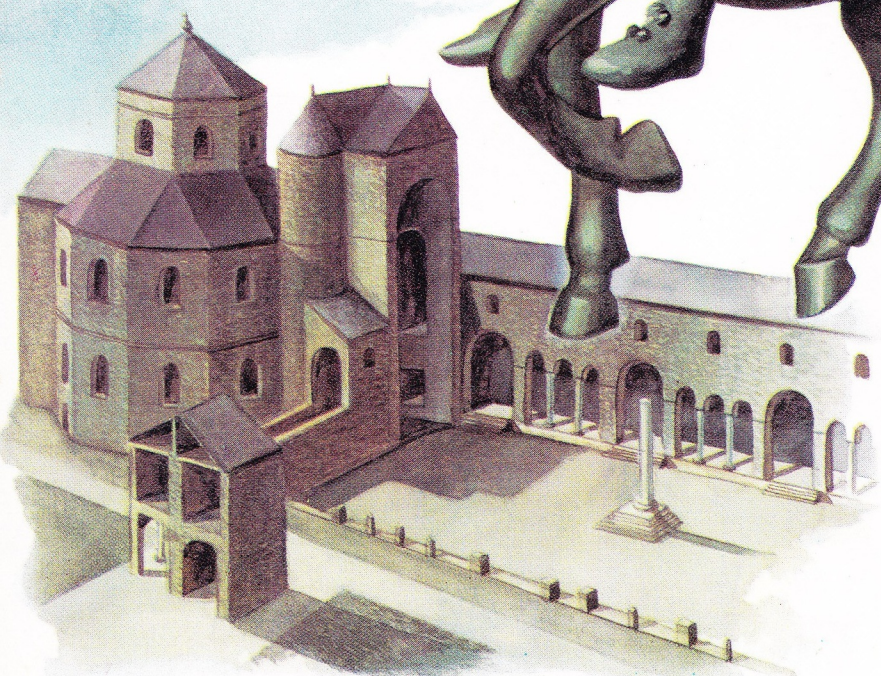
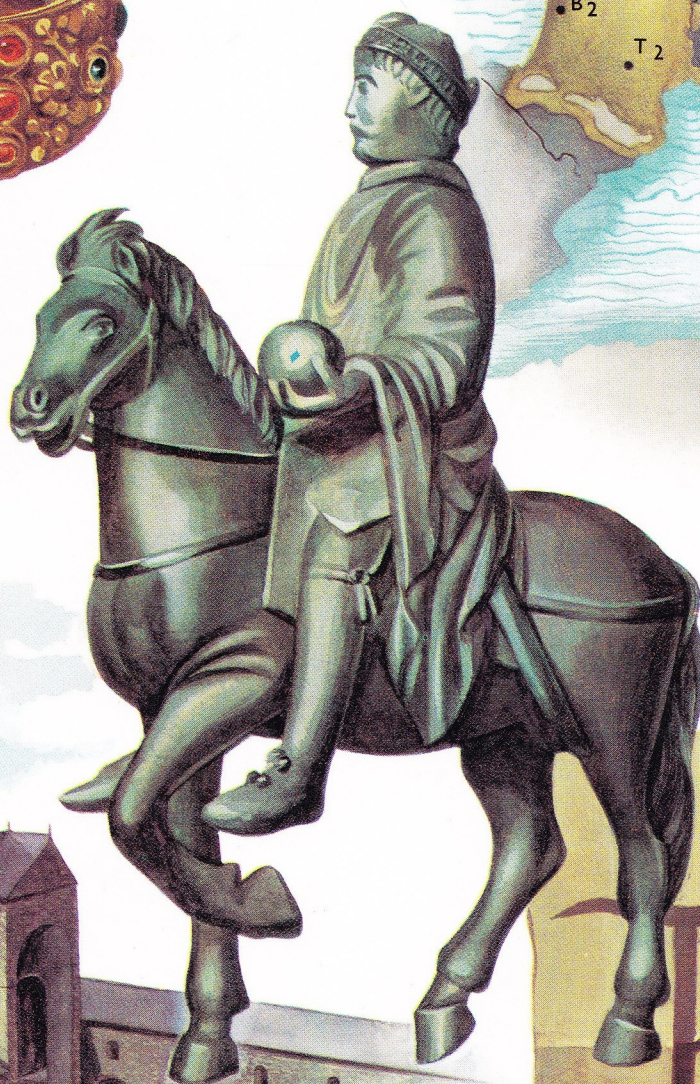
Au centre : Charlemagne.

En haut, à gauche : la couronne de fer des Lombards.

A droite : carte de l'empire de Charlemagne.

N = Nantes. B₂ = Bordeaux. T₁ = Tours. T₂ = Toulouse. P = Paris. R₁ = Rouen. R₂ = Reims. A = Arles. V₁ = Vienne. B₁ = Brême. H = Hambourg. M = Magdebourg. C₁ = Cologne. A₁ = Aix-la-Chapelle. C = Constance. R₃ = Ravenne. V₂ = Venise. R₄ = Rome.

En bas : le palais d'Aix-la-Chapelle. Signature de Charlemagne (Karolus).

HET RIJK VAN KAREL DE GROTE

Na de dood van Clovis, in 511, verloor het koninkrijk dat hij had opgebouwd, spoedig zijn eenheid. Het werd in vier delen verdeeld, elk door één van zijn vier zonen bestuurd: Neustrië in het noordwesten, Austrasië in het noordoosten, Aquitanië in het zuidwesten en Bourgondië in het zuidoosten.

Gedurende vele generaties was oorlogvoeren een onophoudelijke bedrijvigheid van de heersers van deze gebieden. Van de eerste jaren der zevende eeuw af droegen de meeste Merovingische vorsten slechts in naam de koningstitel. De werkelijke macht hadden ze in de handen van hoogwaardigheidsbekleders aan het hof laten overgaan.

Doch de eigenlijke erfenis die Clovis aan de westelijke wereld had overgelaten, was te sterk om door de luiheid van zijn afstammelingen te worden vernietigd. Hij had het bewustzijn geschapen, dat het vroegere Romeinse Gallië een krachtige en verenigde natie kon vormen, Germaans van oorsprong, maar Romeins op godsdienstig gebied.

Karel Martel, een hofmeier die in het begin van de achtste eeuw meer macht in handen nam, was één van de eersten in Europa, die met succes de opdringende moslems bestreed. In 751 maakte zijn zoon, Pepijn de Korte, een einde aan de dynastie van de Merovingers en liet zichzelf tot koning uitroepen. Pepijn had twee zonen, Karel en Karloman, die na zijn dood, in 768, het koninkrijk gezamenlijk gedurende drie jaar bestuurden. Na de dood van Karloman werd in 771 Karel de enige koning van alle Franken. De wereldgeschiedenis noemt Karel "de Grote", en hij is zeker de belangrijkste figuur uit de vroege middeleeuwen.

Tijdens zijn regering bevocht Karel de Grote voornamelijk drie vijanden: de moslems, die hun nieuwe godsdienst reeds tot in Spanje en Portugal hadden uitgedragen; de sterke Saksen, die nog heidenen waren en de Lombarden, die de pauselijke bezittingen aanvielen.

Bij zijn oorlogen tegen de moslems trachtte hij een soort van bufferstaat te stichten, die zich van de Pyreneeën tot de Ebro zou uitstrekken. Maar die poging lukte hem niet volledig, vooral niet omdat

zijn achterhoede, die door Roland werd geleid, door de Cascogners werd aangevallen en vernietigd. Toch stopte hij blijvend de vooruitgang van de moslems.

De Saksen werden aangevoerd door Witikind, die we wellicht nu als een guerrillaleider zouden beschrijven. Karel de Grote streed gedurende het grootste gedeelte van zijn regeringstijd tegen hem. Duizenden Saksische gevangenen verkozen de dood boven het doopsel, maar dit was niet het geval met hun leider, toen die op zijn beurt in gevangenschap geraakte.

Op verzoek van paus Hadrianus trok Karel de Grote ten strijde tegen de Lombarden, die Rome bedreigden. Hij versloeg ze totaal en werd zelf koning van Lombardije.

Tegen het jaar 800 had Karel het geweldige rijk opgebouwd, dat hiernaast is afgebeeld, en in december van dat jaar plaatste de paus een keizerlijke kroon op zijn hoofd. Zo werd hij een Romeinse Keizer voor West-Europa, als we deze titel ten minste een nieuwe inhoud willen geven. Van zijn hoofdstad Aken uit bestuurd hij zijn bezittingen met de hulp van een aantal edellieden. Hij vormde een korps van toezichhouders, die zonder aankondiging landen en domeinen konden bezoeken om zich ervan te overtuigen, dat de adel Karels opdrachten behoorlijk uitvoerde.

De keizer zelf was geen hoogontwikkeld man, maar hij moedigde de letterkunde en de kunsten aan, bouwde scholen en zorgde ervoor, dat de nieuwe kapel in zijn hoofdstad een voorbeeld van kerkelijke bouwkunst zou zijn.

In 843 werd het rijk van Karel de Grote onder zijn drie kleinzons verdeeld. Het centrale gedeelte en de keizerlijke kroon vielen aan Lothaar ten deel, het westelijk gedeelte aan Karel de Kale en het oostelijk aan Lodewijk de Duitser. De steden hiernaast zijn: N = Nantes; B2 = Bordeaux; T1 = Tours; T2 = Toulouse; R1 = Rouen; P = Parijs; R2 = Reims; A = Arles; V1 = Wenen; B1 = Bremen; H = Hamburg; M = Magdeburg; C1 = Keulen; A1 = Aken; C = Konstanz; R3 = Ravenna; V2 = Venetië; R4 = Rome.

Midden : Karel de Grote. **Boven** : De ijzeren kroon van de Lombarden en het rijk van Karel de Grote. **Onder** : Het paleis te Aken en de handtekening van Karel (Karolus).

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.